

VIEIRAGRINO

Boletín de la Asociación "Amigos del Camino de Santiago" Comunidad Valenciana

Nº 52 diciembre 2001

"...la puerta se abre a todos, enfermos e sanos,
no sólo a católicos, sino aún a paganos,
a judíos, herejes, ociosos e vanos;
y más brevemente a buenos y profanos"

(Romance popular)

Sumario

Portada: Serie de pilas para la exposición de óleos sobre el Camino de Santiago. Motivo: los peregrinos de Silos. Paco Santana.

Sumario: pág 2.

Breves: pág 2.

Editorial: pág 3.

Iconografía jacobea: pág 4.

Poesía: pág 5.

En Portada: pág 6.

Cena de Navidad: pág 7.

Arte en la Comunidad: págs 8-9.

Estadística peregrinos 2001: págs 10-12.

Curiosidades: la calabaza: pág 13.

Leído..., Oído..., Contado..., : pág 14.

Una alegría: pág 15.

Benicarló-Santiago-Finisterre: págs documento XXV-XL

Colaboraciones: Empar Brises
Antoni Fibla
Santiago Páramo
Amparo Sánchez

Fotografías: Antoni Fibla
Juan José Buedo
Amparo Sánchez

Breves... Breves... Breves...

El día 18 de enero, viernes, a las 20.00 horas, en los locales del Club Diario Levante se hará entrega de los premios de Relatos Cortos y Fotografía "VIEIRAGRINO", con la asistencia de miembros de ambos jurados. El acto continuará con una conferencia sobre el Camino de Santiago en la Literatura. Os esperamos a todos.
Se os enviará información más detallada.

Vieiragrino no se hace responsable de las opiniones vertidas en los artículos enviados por los colaboradores.

FELIZ 2002 y enero y febrero y ...
en marzo ya nos habremos acostumbrado

El Camino de Santiago y la Reflexión

El otro día hablando del camino de Santiago, alguien me preguntó ¿tú crees que el camino sirve para reflexionar?. Yo pregunté a mi vez ¿y eso a qué viene? Y esta fue la respuesta: pues porque tengo una amiga que ha hecho el camino y de tanta reflexión ha venido con novio. ¡Vaya!, dije yo, si que es una forma de reflexionar, aunque en el diccionario no venga esa acepción...

-Reflexionó sobre su forma de estar en la tierra, sobre su actitud hacia los demás, sobre su compromiso hacia otras causas, sobre las amistades, sobre la vida, sobre el amor... y se dió cuenta que lo mejor era hacer solo lo que realmente podía hacer y además hacerlo de verdad, con dedicación, con cariño, sin sentirse obligada...

Y hablando de esta teoría que había descubierto empezó una amistad y como le gustaba y no se sentía obligada y le ayudaba a reflexionar se dio cuenta que el amor estaba en su corazón y en sus ojos y en su boca y la reflexión le ayudó, además, a ver que el mundo estaba en los otros, y en sus ojos y en sus palabras,...y así encontró doblemente el amor-

Pues sí, tengo que reconocer que el camino ayuda a reflexionar y con estas premisas hay que llegar a la conclusión que también sirve para abrir el espíritu al amor.

Retablo de San Juan Bautista de la Yesa. Perteneciente al gótico y realizado hacia 1400 con la técnica de la pintura sobre tabla (temple), el retablo es de autor anónimo, mientras que la predela se atribuye al maestro de la Ollería. El retablo ha sido restaurado por el Centro Técnico de Restauración ya que presentaba pérdidas generalizadas, tanto de soporte como de preparación y película pictórica.

Revista de Actividades de la Generalitat Valenciana. Conselleria de Cultura i Educació. Subsecretaria de

Promoció Cultural.

La SANTA CENA, fragmento del retablo de Santa Cristina de Linya, Jaime Ferrer (siglo XV). Museo de Solsona. Lérida. El pintor eligió para este retablo de la Cena, cerámicas de Manises con sus característicos diseños florales. Manises, población al lado de Valencia, era de uno de los centros alfareros mudéjares más importantes. El uso de las letras góticas como el Ave Maria del plato, data de la primera mitad del siglo XV. La curioso de este retablo es que Santiago aparezca con sombrero y vieira y lo curioso de la reseña es que aparezca en un libro de cocina titulado El Arte de la Cocina Española, de Alicia Ríos y Lourdes March, editado por Blume y patrocinado por el Banco Bilbao Vizcaya.

Vidriera que se encuentra en la catedral de Saint Pierre en Ginebra. Representa a Santiago Peregrino. Nos trajeron la diapositiva Pepa Calvo socia nº 144 y Josep Salom socio nº 175, que se fueron a hacer alpinismo por aquellas tierras suizas y se acordaron de la asociación.

Esta imagen de Santiago procede de la iglesia de Nôtre Dame de la Chapelle, de Bruxelles. Nos la ha traído Juan José Buedo socio nº 238, junto con un buen nº de fotografías referentes al tema jacobeo y que iremos sacando en otros boletines.

VERSOS Y ORACIONES DEL CAMINANTE

Libro I

León Felipe. Madrid 1920

VI

No andes errante...
Y busca tu camino.
-Dejadme-.
Ya vendrá un viento fuerte
que me lleve a mi sitio.

NUEVA ANTOLOGÍA ROTA. Colección Visor de Poesía. Madrid 1993.

EN PORTADA

El albergue Ave Fénix

Jato hospitalero, albañil, barman, contradictorio a veces, porta-mochilas, sanador y sobre todo humano. Carmen, esposa, hospitalera, madre, paciente, cocinera, barman y sobre todo humana. Ellos han sido los beneficiados con el Premio Elías Valiña. Su albergue Ave Fénix levantado piedra a piedra con sus manos y los de algún voluntario, remata la hospitalidad que viene prodigando a todos, desde sus humildes orígenes (una especie de jayma mora con restos de invernaderos), y así han sabido grangearse el cariño y la amistad de los peregrinos y también el respeto de casi todos.

Esta Asociación y los socios y peregrinos que hemos apoyado nuestros costillares doloridos en su primer refugio, queremos darle a Jato y su familia la más sincera enhorabuena.

Dirección Xeral de Turismo de Galicia

María Antón Vilasánchez, ex-Xerente de Promoción do Camiño de Santiago, ha sido para nosotros como un hada madrina. Gracias a su preocupación por el camino, las ayudas a las Asociaciones para hacer actividades y promocionarlo, nos procuraron estupendas semanas culturales y la publicación de dos libros sobre el camino de Valencia a Santiago y las Actas del primer Congreso de Peregrinos celebrado aquí, en Valencia, y como colofón el Premio Elías Valiña en el año 99.

Ahora María Antón es la Directora Xeral de Turismo de la Xunta de Galicia, sabemos que su labor será buena para ese Departamento y para las tierras gallegas, pero ¿habrán dejado otra hada madrina para los caminos?.

Enhorabuena María y gracias.

Algemesí

Cuando el Boletín anterior estaba en prensa nos llegó la noticia de que el Consell Valencià de Cultura había aprobado los informes para la declaración por Cultura como bien de interés cultural la "Festa de la Mare de Déu de la Salut" de Algemesí.

Nos alegramos por ser una de las más antiguas manifestaciones festivo religiosas de la Comunidad y por ser el pueblo de Algemesí uno de los que más colabora y participa en el camino de Valencia a Santiago. Enhorabuena.

E. Brises

El salón gótico se abre entre la iglesia y las dependencias papales, se accede a través de una escalinata que arranca del patio. Es salón de planta rectangular cubierto por bóveda apuntada iluminado a través de ventanas con vanos ajimezados.

El primitivo casco urbano se desarrolla en el interior del cinturón amurallado, a los pies del castillo y por la zona suroeste que es la que desciende en desnivel. Sus calles son estrechas y empinadas con marcado sabor mediterráneo. Desde las terrazas del castillo podemos admirar una vista estupenda de la ciudad.

Las **murallas** que rodean el casco urbano antiguo poseen algunos lienzos de época medieval y otros del XVI. En ellas se abren, para acceder a la ciudad, las puertas de Sant Pere o puerta del Papa Luna, gran portal de época medieval que ostenta el escudo de Benedicto XIII y era el acceso a la fortaleza por el mar.

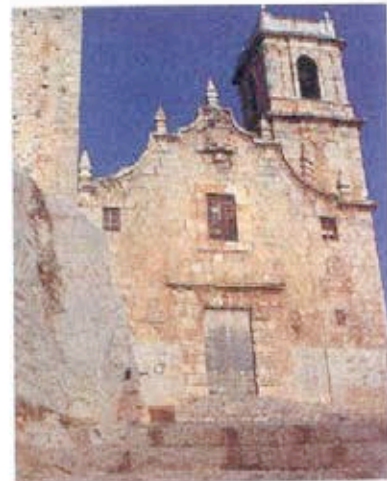
La **iglesia parroquial** de Santa María, se construyó en 1234 siguiendo la traza de las iglesias de reconquista, de nave única, con arcos fajones sustentando la cubierta de madera a dos aguas, de aquel tiempo conserva una puerta de tradición románica. En un medallón de la bóveda encontramos una imagen de Santiago peregrino de traza antigua. En el siglo XV, la iglesia primitiva sufrió un incendio, reedificándola posteriormente. En esta iglesia fue consagrado en 1429 Alfonso de Borja, futuro Calixto III. En el XVIII se levantó el nuevo templo al lado del anterior. En la iglesia se guarda el cáliz del Papa Luna, de plata sobredorada con pie exagonal lobulado, también la cruz procesional del mismo Papa Luna, de plata dorada, cristal de roca y esmaltes valencianos, datada en la primera mitad del XV y procedente de los talleres de orfebrería de San Mateo, entonces capital del Gran Maestre de Montesa.

El **Bufador** es un gran orificio en la roca, que asoma entre las casas y del cual sale agua del mar cuando hay temporal.

Peñíscola gozó de privilegio real para embarcar en su puerto mercaderías hacia Túnez siendo el puerto franco de la Corona de Aragón, exportando sal, trigo y lana del Maestrazgo y Els Ports de Morella. La sal era monopolio real y tenía su propia edificación llamada "*Gabela de la sal*".

De las construcciones medievales no queda mucho aparte del castillo, solo una torre de origen árabe, la Torre Abadum, en el camino a Alcossebre, esta torre resultó de gran importancia durante los siglos XIV y XV por su condición de vigia del castillo y avisaba con fuegos si se aproximaba el enemigo.

Bibliografía:- Castellón de la Plana y su Provincia. Edit. Inculca.

-Las Observaciones de Cabanilles doscientos años después.

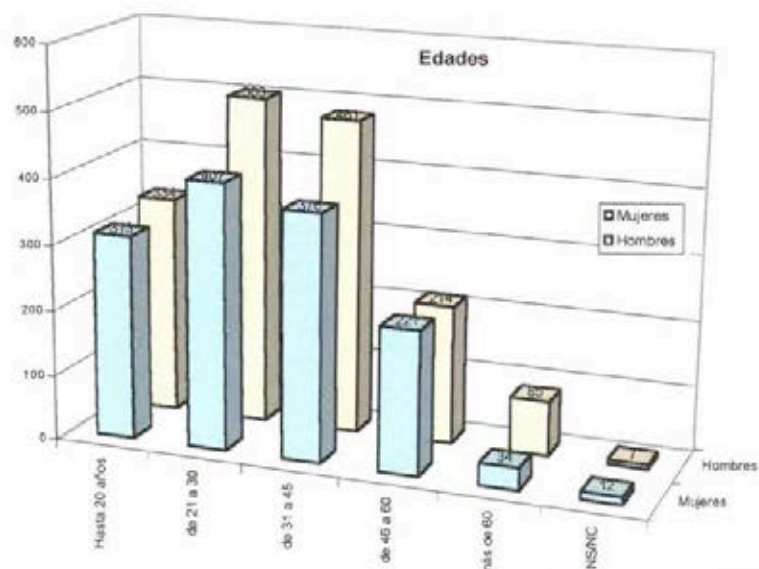
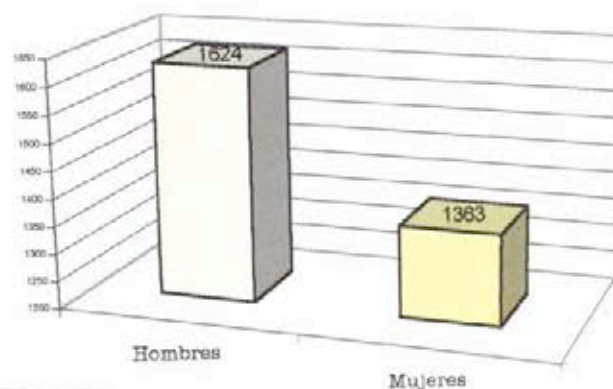
Estadística de Peregrinos que han pasado por la Asociación durante el año 2001

Hombres	1624	54,36%
Mujeres	1363	45,64%
Total	2987	

Edad	Mujeres	Hombres	TOTAL
Hasta 20 años	313	334	647
de 21 a 30	407	503	910
de 31 a 45	376	481	857
de 46 a 60	221	214	435
más de 60	34	85	119
NS/NC	12	7	19

Estudios	Mujeres	Hombres	TOTAL
Estudiantes	392	465	857
Primarios	155	329	484
Admvo y similar	298	318	614
Superiores	364	311	675
Jubilado/pensionista	51	61	112
Parados	9	10	19
NS/NC	94	132	226

Procedencia de los peregrinos

Andalucía	4
Aragón	3
Baleares	4
Castilla-La Mancha	13
Castilla-León	6
Cataluña	11
Ceuta	1
C. Valenciana	2912
Galicia	1
Madrid	5
Murcia	4
Navarra	1
País Vasco	1
Total	2966

Nacionalidad

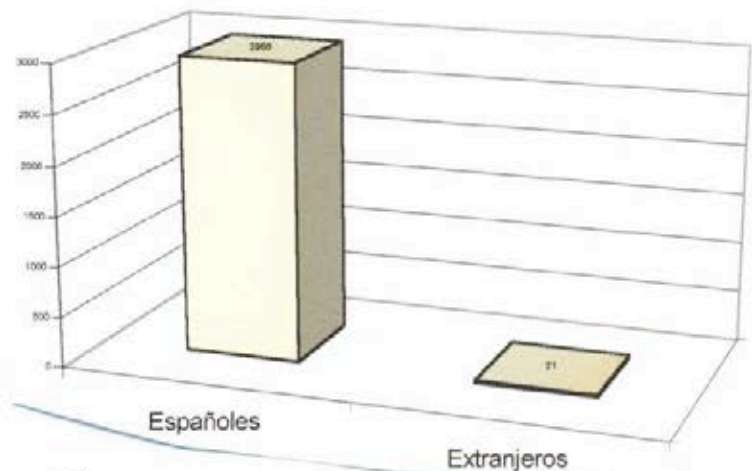
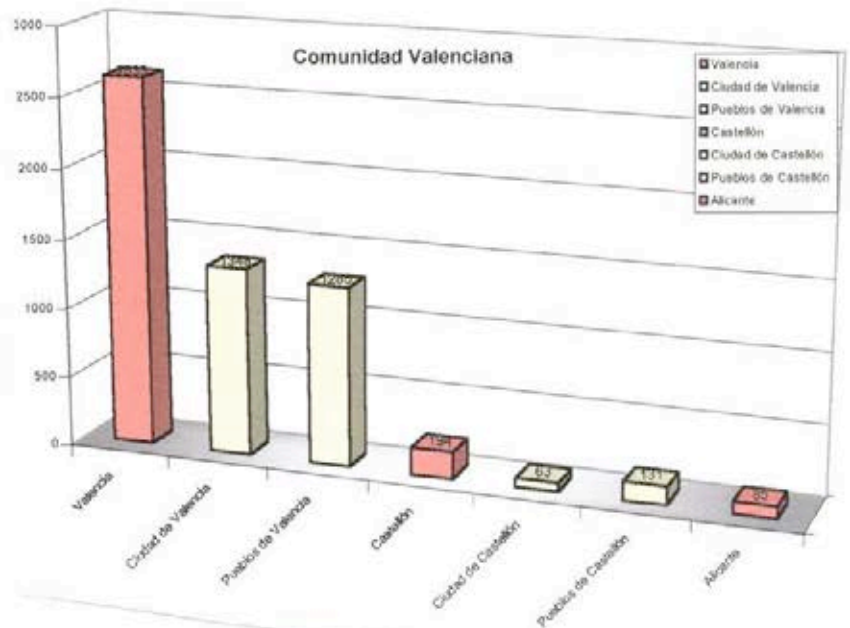
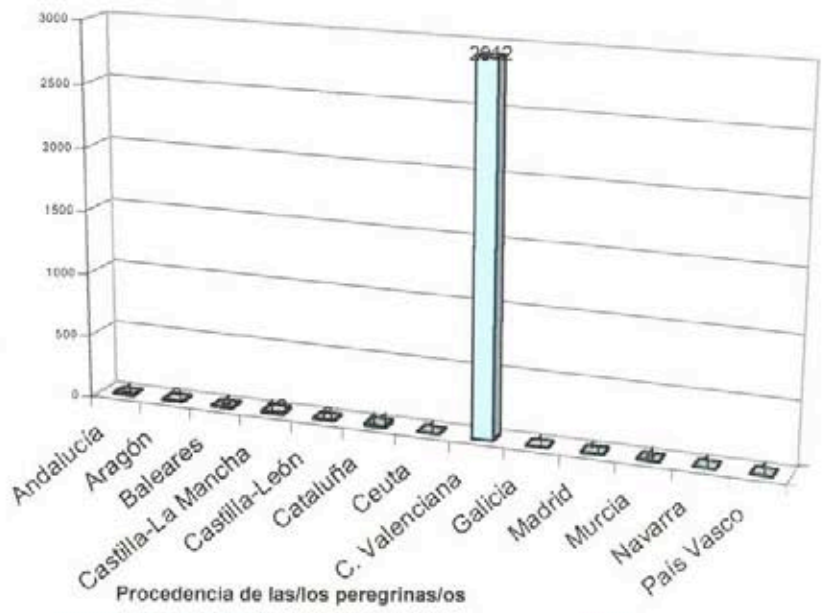
Españoles	2966
Extranjeros	21

Comunidad

Valenciana	
Valencia	2633
Ciudad de Valencia	1348
Pueblos de Valencia	1285
Castellón	194
Ciudad de Castellón	63
Pueblos de Castellón	131
Alicante	85
Ciudad de Alicante	9
Pueblos de Alicante	76

Extranjeros

Alemania	5
Dinamarca	2
Francia	1
Holanda	2
Inglaterra	3
Polonia	1
Suiza	
América Norte	
Argentina	2
Brasil	5

Medio de peregrinación

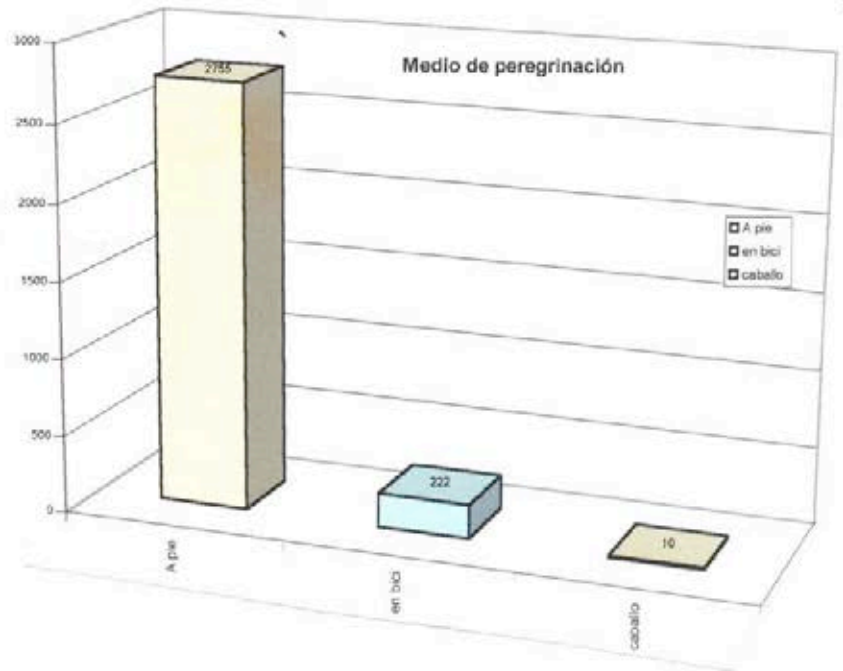
A pie	2755
en bici	222
caballo	10

Meses en los que empieza la peregrinación

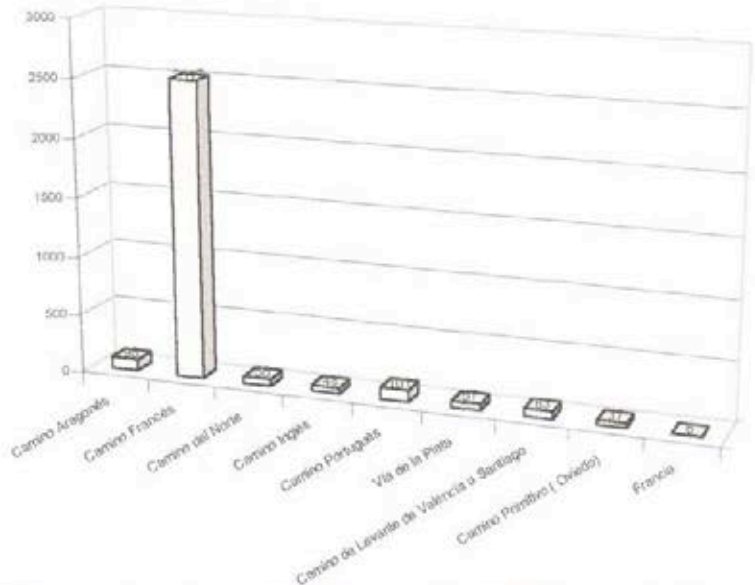
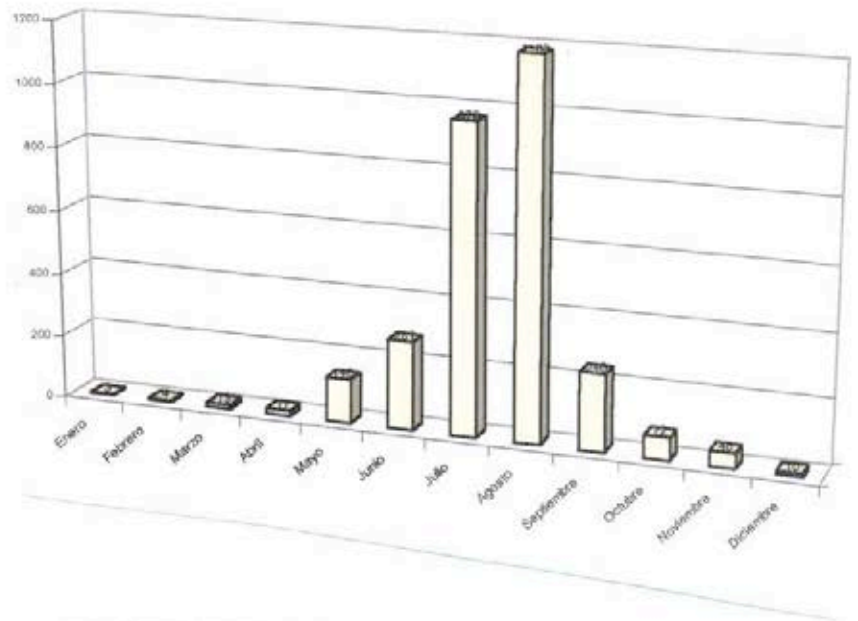
Enero	3
Febrero	4
Marzo	13
Abril	17
Mayo	140
Junio	281
Julio	970
Agosto	1183
Septiembre	246
Octubre	72
Noviembre	48
Diciembre	10

Donde inicia la peregrinación

Camino Aragonés	98
Camino Francés	2517
Camino del Norte	58
Camino Inglés	48
Camino Portugués	101
Vía de la Plata	57
Camino de Levante de Valencia a Santiago	63
Camino Primitivo (Oviedo)	37
Francia	6
Otros caminos	2

Meses en los que inicia la peregrinación

Calabaza vinatera, de peregrino o de San Roque, la que forma cintura en medio y es más ancha por la parte de la flor. Se utiliza después de seca para llevar vino u otro licor. Diccionario Enciclopédico A.A.V.V.

Curiosidades: la Calabaza

Calabaza, 978. De una base *calapaccia*, palabra común a los tres romances hispánicos, de origen prerromano, seguramente ibérico, probablemente emparentada con *salapago* y *caparagon*, por la cubierta a modo de cáscara dura que es típica de la tortuga y la calabaza.

Joan Corominas. Diccionario Etimológico de la Lengua Castellana. Editorial Gredos, S.A. Madrid, 1973.

Josep de Moynolt, pelegrí, natural de Cromona de Ytalia, casat ab Ingresia. Porta abit de pelegrí, gipo, mijes, saraguells, quera, sabates, carabasa de conte, sombrero, dos camisses. Té al rebedor 12 reals y dos aylls de argent.

Año 1583. Registro hallado en los Libros del Hospital General de Valencia. (Investigación que lleva adelante esta Asociación).

"Por caminos de Francia va el romero, con las manos flacas asidas al bordón, luciendo la esclavina santificada por hermosas conchas cosidas al cuero y la calabaza que solo carga agua de arroyos."

ALEJO CARPENTIER. GUERRA DEL TIEMPO Y OTROS RELATOS. Alianza Editorial.

El Viernes de indulgencias, vistió nueva esclavina, grande sonbero redondo, con mucha concha marina, bordón lleno de imágenes, en él la palma fina, esportilla e cuentas para rezar aina.

Los çapatos redondos e bien sobresolados, hechó un gran dobler sobre los sus costados, gallofas e bodigas lieva y condesados: d'estas cosas romeros andan aparejados.

Deyuso del sobaco va la mejor alfaja: **calabaça bermeja** más que pico de graja, bien cabe su açunbre e más una meaja: non andan los romeros sin aquesta sofraja. *

*ARCIPRESTE DE HITA. LIBRO DEL BUEN AMOR II. EDICIÓN, INTRODUCCIÓN Y NOTAS DE JACQUES JOSET. ESPASA-CALPE, S.A. MADRID

A. Páez

Dibujo: Emilio Vázquez

Leído..., Oído..., Contado...,

El Correo Gallego. Jueves 21 de junio de 2001.

En Lestedo, Ayuntamiento de Boqueixón utilizaron un Santiago peregrino en moto para anunciar la VII Concentración Mototurística Internacional Camiño de Santiago.

Lo que faltaba en el camino, que ahora les de por venir con las motos. Cada vez más y mal avenidos.

El Correo Gallego. Domingo 26 de agosto de 2001.

El autor de la única vidriera de fibra óptica del mundo creará una nueva obra en la Catedral. La capilla del Salvador de la Catedral, más conocida como la de los Franceses, acogió ayer la presentación de la maqueta de la primera vidriera de fibra óptica del mundo. La obra, que representa un homenaje a los peregrinos y será instalada en la capilla más antigua de la basílica, que data del siglo XI, fue diseñada por el arquitecto Gino de Valerio y financiada por la Asociación de Amigos de Santiago en Francia, que quiso donar la vidriera como muestra de hermandad con el Camino y con el templo que lo culmina.

Además de esta vidriera parece que le han encargado otra y el arquitecto francés baraja elaborar un réplica de *la Compostela*, la acreditación más ansiada por los peregrinos.

Esperemos que se haga y no solo sean proyectos y buenos deseos de todos.

El Correo Gallego. Lunes 5 de noviembre de 2001.

Reixa anuncia el rodaje de una coproducción con Japón sobre el Camino de Santiago. El director de cine Antón Reixa anunció ayer el rodaje del largometraje que llevará por título *Dentro y fuera del camino*, una coproducción española-japonesa basada en el Camino de Santiago que se rodará el próximo año.

Y van... qué largo es el camino y cuánto da de sí.

El Correo Gallego. Viernes 16 de noviembre de 2001.

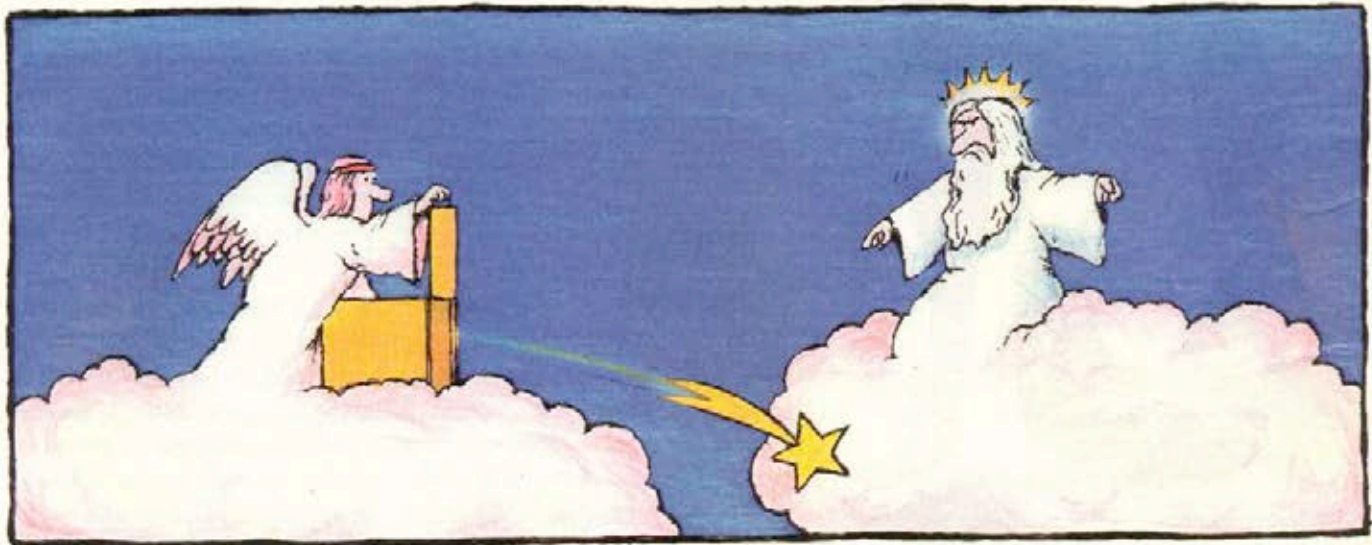
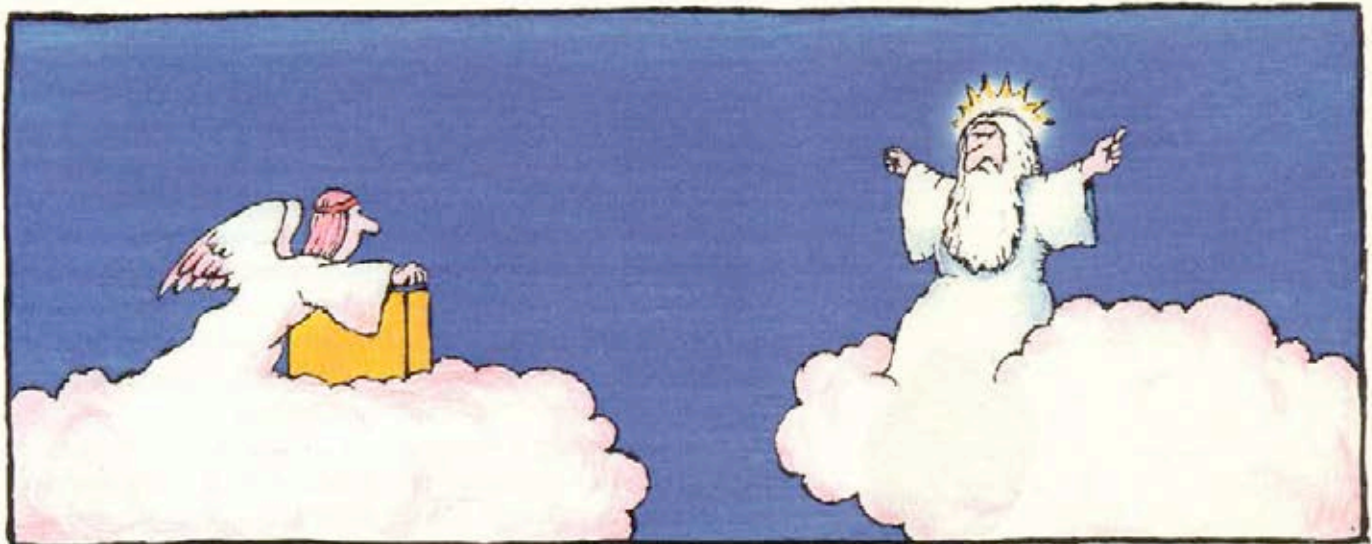
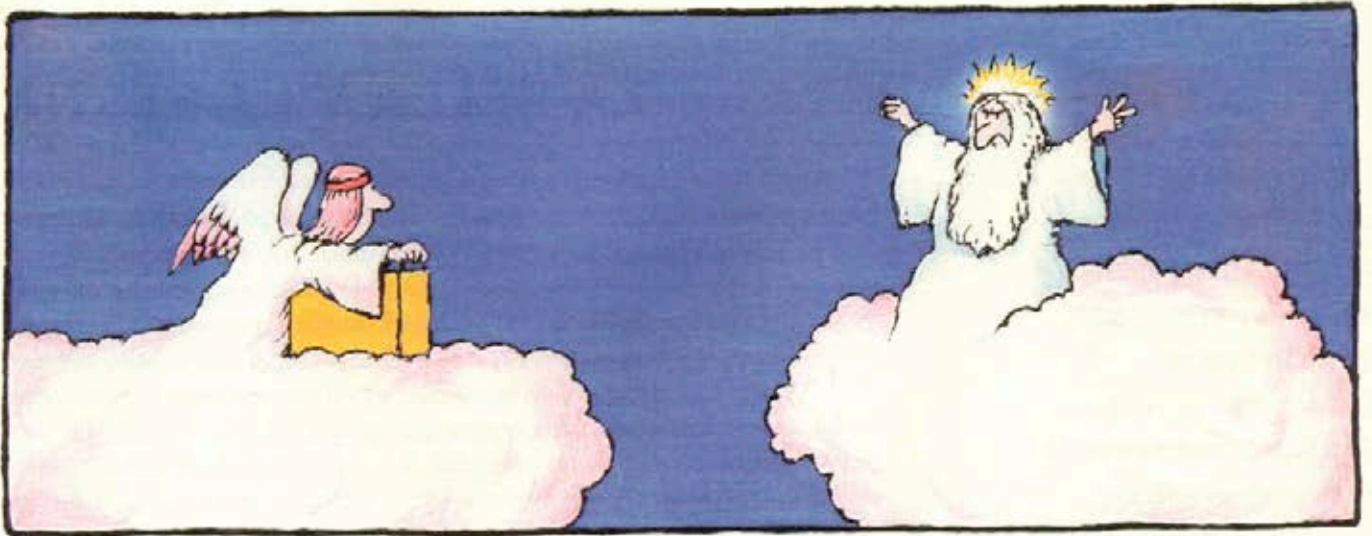
Pérez Varela vaticina que el Xacobeo 2004 será espectacular y batirá todos los récords. En la presentación de las actas del V Congreso Internacional de Estudios Xacobeos el conselleiro de Cultura aseguró la continuidad del apogeo del Camino, y auguró que con el esfuerzo de todos lo vamos a convertir en el proyecto número uno de Galicia.

Los nombres de Robert Plötz, Paolo Caucci, son algunos de los nombres que figuran entre los más de 200 expertos que participaron en este Congreso titulado Santiago de Compostela. Ciudad y peregrino.

Es una buena noticia, los libros siempre vienen bien y además si están llenos de sabiduría de los expertos más todavía.

Santiago Páramo

Aparecido en el Suplemento El Magazín. Krahn.

Depósito legal: V-2903-1993

Diseño y maquetación: Emilio Vázquez

Coordina: Amparo Sánchez

Edita: Asoc. Amigos Camino Santiago C.V.

Benicarló – Santiago – Fisterra

Tonyo Fibla

Del 20-07 al 23-08 de 2000

12-08 dissabte

Hospital de Órbigo – Rabanal del Camino

De les dues opcions que se'ns presenten per a seguir el nostre camí elegim la de carretera, l'altra vagada vaig seguir el camí. Avui ja veiem a molta gent que va amb cotxes de suport. Fins a Lleó aquesta pràctica és prou rara però ara ja comença a veure's. Trobo nous caminals que no hi estaven fa uns anys. El dia és boirós i molt gris encara que entre núvols hem pogut veure una bonica eixida del sol. Des de la creu de santo Toribio no es veu Astorga, està sota una boirina que ho tapa tot.

A San Justo ens mengem un entrepà de cecina enorme, aquesta dona sempre ens fa uns xuscos de pam i mig, però això sí, sense presses. Estem ja acabant

quan es presenta Paco. Ell sempre va una horeta curta darrera. Seguim cap a Astorga. Trac diners i ens dirigim cap al palau de Gaudí i la catedral. A mi em faria goig veure "Las Edades del Hombre" però hi ha una cua terrible. Segons ens han dit per a més d'una hora. Jo penso que és massa.

Comentem la jugada i decidim seguir.

Enguany tinc ganes d'entrar a Castrillo, igual que en el 98, però el meu destí es veu que no contempla que jo passe per aquest, segons diuen, bonic poble. Després d'entrar a Murrias, que abans no s'entrava, seguint les fletxes o mollons, comencem a pujar pel nou i etern caminal que han fet fins a Santa Catalina. Caminant, caminant, quan me n'adono ja me he passat: deixarem Castrillo per a una altra vegada.

El nou caminal se m'ha fet etern. Una vegada a aquest poble ens fem una clara i sense perdre pas cap a Rabanal.

Quina sorpresa! Només entrar a Rabanal em veig paradetes de *hippies* i un munt de gent, molts pelegrins. No m'explico d'on han pogut eixir. Suposo que hauran sortit tots d'Astorga. Quanta gent! Al Guacelmo som dels quatre últims que poden aconseguir un matalàs a terra. L'altre alberg està també a tope. Açò ja és l'aperitiu de Galícia.

Dinem amb els bascos amb qui vam sopar ahir. No sabem res de Paco qui a meitat tarda apareix per l'altre alberg. No coneixia Astorga i s'ha quedat a visitar-la.

A l'habitació on estem tots parlem català. Enguany hi ha molta gent de Catalunya i País Valencià, i inclòs alguns de ses Illes. El camí parla català. Ací

conec a un benicarlando que vaig tenir d'alumne al parvulari Magdala. Ara viu a Barcelona.

Comprem per fer-nos el sopar que jo no provaré ja que el dinar no l'he paït bé. Per sopar ens ajuntem amb els gallecs.

Un incident desagradable a Rabanal: per la nit hi ha un rebombori impressionant al carrer. Uns xiquets malcriats es posen a parlar i cantar a la porta de l'alberg. Algun pelegrí es queixa. "*Estamos de vacaciones y tenemos derecho. Si te molestamos haz el Camino en febrero*" – fou la resposta dels mocosos. Després intervenen gent del poble, els pares i més pelegrins. Un pare, molt més malcriat que el fill, empra el mateix argument amb les mateixes paraules –podem fàcilment deduir on ha après el fill els arguments– contra en acció.

Comença la batalla verbal: pares –segurament de ciutat "*que vienen a salvar y dejar dinero a los pueblos*" – contra gent del poble, pares contra pelegrins que dormien al carrer per manca de lloc a l'alberg, pelegrins contra pares. Al final m'aixeco per veure des de la finestra el que passa i veig que apleguen a les mans. Quan torna la calma els pelegrins tenen por d'algun tipus de represàlia però són tranquilitzats per la gent del poble: "*Este pueblo ha acogido peregrinos desde hace muchos siglos y dormid tranquilos que no os pasará nada*". Efectivament ja no passa res més, tot va quedar en calma.

13-08 diumenge

Rabanal del Camino – Ponnerrada

Pel matí amb un poc d'anglès, un poc de castellà i un munt de valencià intento explicar als hospitalers anglesos el que havia passat la nit anterior al carrer. Ells no s'havien assabentat de res. Em van agrair molt que els ho contara tot. Desdejunem i, encara fosc, comencem a pujar.

D'aquesta etapa, què hem de dir? És de les més boniques del Camí. Ja hem deixat, ja era hora! la l'altiplà. Tornem a la muntanya i la verdor. La Cruz de Ferro, Manjarín, la baixada al Acebo... Tot és tan bonic! Aquesta bellesa compartida amb els gallecs, el bascos, el Pacos i els Davids, encara és més bella.

A l'Acebo, tastem l'empanada. Després el racó dels castanyers i continuem el descens fins a Molinaseca, poble preciós. Ens girem

per a entrar a un bar i ens veiem a tota la colla dels de Muro prenent un café. Ens fem una tassa per a pair l'empanada i seguim cap a Ponnerrada per carretera ja que el camí pega una volta excessiva. No sabem on està el nou

alberg, preguntem i ens diuen: "Es eso". Perfecte! Ens ajuntem amb gent nova i no tan nova i anem a dinar a un bon restaurant: 3000 PTA. Un dia es pot fer, a més avui és diumenge.

Per la tarda anem de tasques amb Beli i Miguel Ángel, mestre de Lleó, que parla català i s'esforça per parlar amb nosaltres. Ací me n'adono que David beu molt, massa. Que li agrada el vi ja ho sabia però que beu tant, no.

Torna aparèixer David el de Cantàbria i quedem per a demà a Villafranca ja que encara té a la dona per ací.

Qui més qui menys va un poc tocat.

Una cosa que observem i comentem és que, de tota la gent que hi havia a Rabanal, què se n'ha fet. Tots a Molinaseca no caben i ací no es veu massa aglomeració.

Algun malpensat diu: avui és diumenge i no hi ha autobusos.

14-08 dilluns

Ponferrada – Villafranca del Bierzo

Se'ns informa a l'alberg que per a l'etapa d'avui ens sortirà a compte seguir l'antiga nacional VI així farem cap directament i en línia recta a Camponaraya. Això fem. Passem el poble i ens dirigim cap a Cacabelos on tenim la sort de trobar tancada la porta de Prada a Tope. Busquem un bar per esmorzar. Tot està tancat. En trobem un però no té pa. Anem a buscar pa. En un forn no en tenen, en l'altre l'estan fent fins que, en un tercer, en trobem. Tronem al bar i esmorzem. Seguim cap a Villafranca a molt bon ritme ja que David ha d'aplegar prompte perquè ha d'anar al banc. Quan apleguem a Villafranca encara no hi ha ningú. Jo em poso a fer la bugada que ja en tenia falta i el company se'n va al banc. Ací comença a venir gent sense motxilla: uns a investigar i altres a agafar lloc. Asseguts a la porta de l'alberg vam presenciar un cas molt curiós: apleguen uns amb una motxilleta molt petita, entren dins; tornen a sortir, i quan entren per segona vegada porten el sac de dormir. Paco diu: "Ara recularan i aniran a buscar la bosseta per a dutxar-se". No havia acabat de dir-ho i veiem que tornen a sortir i al cas d'uns minuts ens els veiem a les saquets a les mans. Vam esclafir a riure.

Després de dutxar-nos, encara és prompte, l'etapa ha estat curta. Anem a comprar per a fer el sopar. Al super ens trobem el galeguinhos i ens diuen d'anar a fer una cervesa. Fa calor i no ens neguem. Una cervesa, una altra, descobrim els *manchaos*, i ben arreglats de papers nosaltres ens n'anem a dinar i els galeguinhos cap a Vega. "Este hombre me quiere matar!" –diu Eva mirant de reüll al seu nuvi. Realment cau un sol que bada les pedres.

Dinem i ens fem dos bons vins i en posem a parlar. Va estar una de les xerrades més intenses que vam tenir els tres que ja érem inseparables a l'hora de conviure.

Truco a Edita per a confirmar l'arribada i anem a dormir i pair el dinar. Per la nit Paco ens fa unes petxugues amb fruits secs. Ja al llit hi ha un roncador que a més s'ofega i no és que no em deixa dormir sinó que, damunt, em fa patir, molt fort. Comença el ronquit, para i, al cap d'uns quants segons, segueix. Agarro el sac i me'n vaig a dormir a la balconada.

15-08 dimarts

Villafranca del Bierzo – O Cebreiro

Avui sortim els tres alhora. És de nit fosc. No trobo el carrer del Aigua i ens perdem un poc seguint uns pelegrins. Al poc temps me n'adono que no van bé i els dic per ací no anem enlloc. Peguem mitja volta i anem a buscar el carrer per on va el camí. El trobem i anem amb les piles enceses per la carretera vella i després amb elles intentem donar-nos a veure'ns als camions i cotxes que venen de cara. Mentre és fosc anem el tres junts. Després cadascú segueix el

seu pas. Jo porto un bon pas, potser més ràpid que del normal. David se'n fot de mi perquè diu que tinc ganes d'aplegar a O Cebreiro per a veure l'hospitalera; i és cert. Penso que no podré veure a l'altra Edita ni a Manolo perquè avui és festa, la Mare de Deu d'Agost.

Parem un moment a esmorzar a un bar i seguim. No fa massa calor i en un punt estem a la Fava. D'ací a Laguna ja suem un poc més, prou més, ja que el sol pega de veritat. Ací parem a saludar els amics hospitalers i ens fem unes clares. Seguim cap amunt. La rebuda per part d'Edita ha estat magnífica igual que amb Olga, *la de la iglesia*. Anem a prendre alguna cosa amb els hospitalers que en són molts ja que avui coincideixen els dels dos torns: uns s'acomiaten i el altre comencen. Es fa un poc tard i ve Belisario a pegar-nos una xerrada, en pla broma, però ens la pega, culpant-me de la situació creada. Després de la dutxa ve un familiar de David a buscar-nos i ens baixa a Noceda per dinar. Aquesta gent tenen un restaurant, ens tracta molt bé i ens invita. Després de dinar ens tornen a pujar i anem a fer unes copes. Segellem a l'església.

Anem a sopar i David ja va gat com un suro. Primer sense encomanar-se a deu ni al dimoni, fa el numeret dels vins. Després el de la carn: "*muy, muy, muy, muy, muy poco pasada*". La que li porten la retorna. Està d'un maleriat i un impertinent inaguantable. Paco li pega colzades i jo alguna que altra paraula i mirada. Em dona la nit.

Acabada la festa ens acomiadem i anem a dormir. Tot molt ràpid, jo noestic per a històries. El xiquet ha aconseguit posar-me nerviós. Anem a dormir i ell es queda fora. Al cap d'una bona estona truca per telèfon de la cabina que està

davant de la finestra de la nostra habitació. Se sent tot: David està plorant, diu que ha acabat el camí i comença a parlar coses que a mi no m'interessen. Em tapo les orelles. No vull sentir la conversa privada d'una persona que conec. Després entra per la finestra. És tard, estic cabretjat, cansat i nerviós. No puc dormir.

16-08 dimecres

O Cebreiro – Calvor

Només despertar-me li dic a David: “Va amunt”. Ell em respon: “Bon camí, jo em quedo aquí”

–No vingues amb poques lligues, alça't.

–No, jo ja he acabat el camí, a més el camí continua en la vida –respon ell.

–Va, tio, aixeca't i acaba el que t'has començat i proposat.

Ell insisteix en que no, que ja ha acabat. No vol seguir.

Intento fer-lo reflexionar i raonar un poc, però res de res. Ho té molt clar. Llavors jo em poso a dir-li tot el que va fer la passada nit al sopar: “Ahir tu no et vas comportar amb els meus amics tal com jo em vaig comportar amb els

teus. Tot el que vas fer no està bé. Ahir em vas donar la nit i em vaig empenyar molt. No te'n vas adonar?”.

Em va dir que recordava tot el que havia fet però que no se'n va adonar que jo estava molestat i ni que Paco li pegava colzades.

Jo me'n vaig anar al serveis i en tornar, David rebotat un poc pel que li havia dit em va alçar la veu intentant justificar la seua decisió. Jo li dic, seriós però sense gens d'agressivitat: “David, a mi no tens perquè parlar-me en aquest to, jo en cap moment t'he ofès”.

–Perdona, tens raó –va contestar.

Jo vaig acabar de fer la motxilla i ens acomiadem. Ens peguem una abraçada i ens diem adéu. Em demana la meua adreça i telèfon però jo vaig passar de tot: vam quedar amics i sense rancor

però jo encara estava coent d'anit.

Començo a caminar i deixo a als dos companys a l'habitació.

A l'alto del Poio paro un moment i arriba Paco. Ens saludem i jo tiro cap a Triacastela. No em llevo del cap a com es pot deixar el Camí així. Paro a esmorzar. Espero a Paco. Haig de parlar amb ell però no ve. Passa una hora i encara estic esperant. Mentre, els que queden del grup de Muro en pregunten pel ‘satèl·lit’. “Ho ha deixat” . No se'n poden avenir. Marisa i Rosa, de Logronyo, també pregunten. Al cap de una bona estona aplega un i em diu que Paco s'ha quedat al bar de l'entrada del poble. Reculo i vaig a parlar amb ell. No entenem res. Parlem d'anit, d'actituds de David, del poc que sabem del seu

ambient a Barcelona, de la beguda, de la hiperactivitat, ... Ni Paco Viladecans ni jo entenem l'actitud del nostre amic. No ho podem comprendre. Alguna cosa a passat per a que deixe el Camí d'aquesta manera.

A Triacastela s'ajunta a la nostra trencada família Marisa de Logronyo que ja coneixiem d'uns dies abans i que ara l'ha deixat l'amiga també sense més ni menys. *(Amb ella i Paco Madrid aplegaré a Fisterra).*

Els grup dels Siete Magníficos també s'ha trencat. Els de Muro i Paco el d'Albacete han avançat doncs volen aplegar a Santiago el dissabte.

Com anem a Calvor comprem per a fer-nos el sopar. Seguim Paco i jo. Poc parlem. Fem alguna paradeta i apleguem a Calvor. Allí estan el gallecs.

Pregunten per David. Els ho contem. La seua resposta és que aquesta nit se'ns presentarà per la porta. No el coneixen. Jo tampoc però l'haig tractat més. Dinem el menjar deshidratat que ells havien comprat a Lleó i encara portaven. Tot menjar de sobre. Són autèntics: Des de Lleó encara porten menjar.

Per la nit pensem preparar el sopar nosaltres però ens falta oli.

Ens duïen que hi ha una casa rural on podem fer una cervesa, llavors ens dirigim cap allà i de passada demanarem oli. Segons el cartell la casa està a 300 metres, però no, a més d'un quilòmetre. Com la sort no ens acompanya la casa rural, precisament avui, està tancada. Una veïna ens diu que és l'únic dia de l'any que la veu tancada. De totes maneres, li demanem oli i aquesta bona dona ens en dona un poc. Fem el sopar i a dormir. Marisa no ha volgut sopar amb nosaltres encara no ha acabat d'integrar-se. Està clar, és el primer dia.

17-08 dijous

Calvor – Hospital

Sortim cap a Sarria i allí parem a prendre el desdejuni. Al sortir de Sarria dic a Marisa i a Paco que paren atenció a una font que hi voran pel camí. És molt interessant però que al dissenyador l'hagueren tingut que penjar. Aquesta segona part no l'entenen. Em quedat a esmorzar a Brea. Jo segueixo a la meua marxa de sempre. A Brea, tal com hem decidit paro i allí trobo un català que em té mania perquè porto molt bon pas i cada dia el passo dues o tres vegades. En aplegar Paco i Marisa ens fem l'empanada de rigor i em pregunten per la font que els he dit: "no serà la de ...".

–COBI de Galícia. Què no és bonica? –responc.

–Nosaltres diem que sinó era aquesta no sabem quina pot ser, però aquesta, a Tonyo, no li pot agradar.

Vam riure una bona estona.

Quedem abans del pont de Portomarín a una tenda – xiringuito que hi ha per allí. Quan aplego sec a beure mirant la forta baixada que duu al pantà i em veig

a Marisa i a Paco baixant corrents, tant i com se me'n fotien quan jo baixava corrents. Van reconèixer que quan li agarres el truc es baixa millor.

Sent l'hora que era, avui pensem aplegar a Hospital, van decidir no entrar a Portomarín i vam seguir cap a Gonzar parant a beure un moment a una font ferrosa que hi ha abans del poble. Seguim cap a Hospital: l'última pujadeta se'm va fer eterna. L'hospitalera, tota una senyora, té l'alberg molt net. Després de la dutxa i la bugada anem a dinar.

Molt tard apleguen els galeguinhos i com era d'esperar ja no troben llit. Ací s'acaba de dividir el grup dels de Muro. Encara que ells ja no estan, nosaltres els continuem dient els de Muro. Només queden Georgio i Paco el de Madrid.

Abans de sopar anem a prendre alguna cosa al bar i després ens entaulem. La gallega ens diu que fa segon de pandereta. Quin fart de riure. Ella en va ofendre i tot i va demostrar-nos que no és tan fàcil com pareix tocar la pandereta i ens va convèncer.

La cambrera es manté tan explícita com a dinar. És d'aquestes persones que no cal que li preguntes, aclariràs el mateix.

"Ese canal cual es?"

Resposta: "Unho que se colle".

Poc després la cambrera ens pregunta:

-Para beber?

-No.

-La gaseosa no entra en el menú.

-No.

-Por que la gaseosa no está fresca.

Després de sopar anem a dormir.

-Vino con gaseosa.

-Por qué?

-Es igual te la pagamos a parte.

-Por qué?

-Déjalo. Vino solo.

18-08 divendres

Hospital - Arzua

Sortim d'Hospital en dejú i a Ventas de Narom tenim la sort que un bar nou està obert. Seguim el camí en un dia gris fins a Melide on és obligatori parar a Casa Ecequiel a menjar polp. Puc veure com el negoci prospera: parets pintades, fanalets, taules i bancs vernissats. Tot molt bonic, però la higiene autèntica com sempre.

Com altres vegades, el camí fins a Ribadiso se'm fa llarg. El temps se va embolicant i el algun moment cauen algunes gotes que a poc minuts de Ribadiso es converteixen en pluja fòrta.

A l'alberg ja no hi ha llits, segons ens diuen, però per la vesprada ens van dir els gallecs que encara els van oferir llit ja que en guarden per a pelegrins que venen de lluny. Esperem que passe la pluja i seguim. Seguim caminant molt conscients de que a Arzua ens tocarà dormir per terra. Enguany hi ha molta gent fent el Camí. Ja a Arzua anem a buscar el refugi. Està ple i ens envien al polisportiu. Nosaltres ho acceptem de bon grat i l'hospitalera es meravella de la manca de protestes. Nosaltres li responem que ho teníem clar això de dormir a terra. Ens felicita per la nostra actitud.

Anem al polisportiu que està tancat. Està plovisquejant i la gent gelada de fred. Ens diuen que obriran a les nou de la nit i encara no són les quatre. Això ja no ens cau tant bé. No és massa normal tenir-nos plovent fins a les nou de la nit. Truquem a protecció civil que és qui se n'encarrega d'obrir el poli per als pelegrins que al final accepten obrir més d'hora. Cap a les cinc venen a obrir. Avui la gent que caminem junts està un poc trista.

Qui més qui menys ja pensa que només li queda una etapa, i no res, de Camí. Demà anirem a Monte do Gozo i després demà, quatre passes i a Santiago.

No hem dinat ja que hem fet l'extra del polp i és un menjar un poc pesat. De totes maneres cap al tard hem pres un café i una pasteta.

Per la nit ens ajuntem els sis que quedem dels diferents grups (Marisa, els dos Pacos, Georgio,

Miguel Angel i jo) i anem a sopar a Casa Chelo.

Sortim del sopar i està plovent; aquesta pluja es reforça molt una vegada estem gitats.

Vaig a trucar per teléfon a veure si parlo amb Vicent. No està a casa, se n'ha anat a festes a Borriol. Parlo amb Tica. Passejant sota una fina pluja per uns carrers mol tranquils vaig cap al poli.

La teulada del poli, que és de llanda, fa molt de soroll amb les gotes de pluja i com el local és gran, ressona molt. Però això no és cap impediment per a dormir profundament. Al cap d'un moment de gitar-ne ja estic com un soc.